

Dr. Törös László: Német kísérleti iskolák és iskolaügyi kísérletek. (Különlenyomat a Néptanítók Lapjának 1929. évi 5—22. számából.) Budapest, 1929. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (K. S-r., 68 l.)

VEGYES.

Molnár Aladár és a Néptanítók Ismerettára. 1873-ban az Athenaeum kiadásában és Molnár Aladár szerkesztésében jelent meg a Néptanítók Ismerettára, amelynek munkatársai között szerepelnek többek között: Ballagi K., Bárány, Buzogány, Frankl (Fraknoi) V., Greguss Ág., Gyertyánffy I., Győry V., Heinrich G., Imre S., Király P., Kleinmann (Kármán) M., Léderer A., Lubrich A., Péterfy S., Pulszky A., Szász K., Szilágyi S. s még többen. Ez a pedagógiai lexikon jellegű, 458 lap terjedelmű munka a címlap és a tartalomjegyzék tanúsága szerint is első kötete egy nagyobb vállalatnak, amely azonban csonka maradt és csupán az *A—Cz* betűket, *ABC—Czuczor* címszavakat öleli fel. A hozzáértők előtt nem szorul magyarázatra, hogy az ilyen gyűjteményes munka szerkesztése már megindulásakor nem szorítkozhatik az abécé kezdőbetűire, hanem szükségképen szórványosan felöleli a többi betűk anyagát is. Ebből a meggyőződésből kiindulva és tekintettel a kiváló szerkesztőre és munkatársaira, e sorok írója nyomozni kezdte a csonkán maradt mű folytatásának sorsát, felkutatni igyekezett a valakinél valahol rejtőzködő kéziratokat, amelyeknek értéke a magyar neveléstörténet szempontjából nem vitatható. Több meddő kísérlet után az első pozitív eredményt Szász Károly v. b. t. t. úr buzgóságának köszönhetem, aki nekem a következőket írja: „Édesapám levéltárában kutatva, Molnár Aladárnak 1874 augusztus 4-én hozzá intézett levelében a jelzett műre vonatkozólag ezekre a sorokra akadtam: *II. kötet kéziratban egészen kész, ebben két nagyobb dolgozatom van, t. i. Eötvös okt. ministersége és Erkölcsstan.*“ Ez az érdekes, sőt értékes adat valószínűvé teszi, hogy az ismeretlen kéziratokról az 1883-ban elhunyt kiváló szerző családjának valamely tagja tudna felvilágosítást adni. Hozzájuk és az olvasók széles köréhez fordulok tehát a tisztelttel teljes kéréssel és előzetes köszönettel, hogy esetleg birtokukban levő útbaigazító adataikat juttassák el hozzám (VII, Damjanich-u. 52). *Kemény Ferenc.*

Nürnberg város iskola- és kulturális kiállítása. A november első felében Budapesten megtartott „nürnbergi hét“ keretében Nürnberg városa a Nemzeti Szalon helyiségeiben kiállítást rendezett, amelyen bemutatta a városi iskolákat és közművelődési intézményeket. Kár, hogy az állami intézetek (reálisiskolák, gimnáziumok, reálgimnázium és reformreálgimnázium) nem kerültek bemutatásra, mert a szakembereket ezek is érdekelték és a képet is teljesebbé tették volna. Am a kiállítás így is minden tekintetben figyelemreméltó és felelté tanulságos; helyes áttekintést nyújt a városi iskolaügyi szervezetről és eredményeiről. Ezt pedig elsősorban a kiállított anyagnak gazdaságos kiszemelésével, ügyes elrendezésével és szemléltetésével s célirányos tájékoztató

eszközök igénybevételével éri el. Ez utóbbiakhoz tartoznak a falakra alkalmazott, már messziről látható magyar és német felírások, de még inkább a mintaszerűen szerkesztett, 35 lap terjedelmű katalógus, amely valóságos monográfia és minden tekintetben kimerítően és vonzóan tájékoztató. „Az iskolákat és a különböző helyiségeket“, olvassuk itt az előszóban, „erősen összeszerítettük: a leglényegesebbet kiemeltük, az önmagától értetődőt elhagytuk. A kiállításnak célja, hogy ne csak a tanítás szervezetét és módszerét mutassa be szemléltető módon, hanem legfőképpen az egyes iskolákban uralkodó szellemet is.“ Ezt a két elvet: az anyag ökonomikus kiszemelését és az iskolák egyéniségének kidomborítását követendő példaként mi is elkényvelhetjük. Magából a kiállításból csak a legjellegzetesebb látni- és tudnivalókat emeljük ki. Mindjárt az első nagyteremben egy eredeti alkotás ragadja meg figyelmünket: a terem közepét a városnak nagyméretű térképe foglalja el utcákkal, középületekkel, de főleg miniatűr iskolaépületekkel, amelyeknek színes zászlócskái egyúttal az iskola jellegét is feltűntetik. Ugyanitt szemlélhetjük a hatalmas testgyakorlótelepet, az 56.000 néző részére berendezett stadiont uszodával, amely az érdeklődőknek ingyen kölcsönzi a szükséges felszerelést. Ezenkívül még egy kisebb központi fekvésű stadion is rendelkezésre áll az ifjúságnak, továbbá 2 jégpálya, 7 szánkópálya és számos fürdő. Hogy Nürnberg mekkora súlyt vet a testnevelésre és iskolai egészségügyre, kitűnik már abból, hogy Németországban az egyetlen város, amelynek külön testnevelési hivatala van, hogy gyakorlott szakorvosok valamennyi iskolásgyermeket megvizsgálják s hogy kerek 2000 gyermek végez különleges egészségügyi tornát. A szomszédos termek — szám szerint 7 — sem fukarkodnak eredeti és tanulságos látnivalókban, a kisedővóktól a felnőtteknek rendelt népművelésig. A városnak 1920 óta külön ifjúsági hivatala (*Jugendamt*) van, amelynek működéséről Luppe főpolgármester tanulságos előadásban számolt be. Ezt a gyermek- és ifjúságvédelmet szolgáló intézményt egyébként 1924 óta egész Németországra kötelezővé tették. Mindegyütt akadunk követendő újításokra, irigyelendő eljárásokra, teljesítményekre. A tehetség és munkabírási alapján történő kiválasztás már az alapiskolában (*Grundschule*) kezdődik, amelynek gvengetehetségű tanulóit fogyatkozásuk mértéke szerint kétféle osztályokban helyezik el. Ezidőszerint 876 normális osztály mellett van 33 ilyen „külön“- és 24 „segítő“-osztály, rendre 34.115, 906 és 407 tanulóval. Nagy súlyt vetnek már a népiskolában (*Volkshauptschule*) a kézimunkatanításra és ipari foglalkoztatásra, amely utóbbiban külön műhelyekben a 8 évfolyamon keresztül ezidőszerint kb. 2500 fiú és leány részesül kiképzésben, a kiállított készítmények tanúsága szerint jeles sikerrel. Egy másik nevezetes, a tehetség istápolását szolgáló újítás az 1924-ben intézményesen bevezetett „önkéntes rajzoktatás“, amelynek célja: felszabadítani a gyermekben szunnyadó alkotóerőt, szilárdan megalapozni ízlését és kifejezési módját. A tanulók kiszemelése a város művészeti tanácsadói közreműködésével történik az elemi iskola VI. és VIII. osztályában. A folyó iskolaévben 19 ilyen önkéntes rajztanfolyam működik, amelyekben 272 fiú és leány heti 4 órában nyer kiképzést a képzetet, a természet. vagy az emlékezet utáni rajzolásban. A szélesebb értelemben vett népművelést Nürnberg városi iskolaszervezetében és a kiállításon két 17, illetőleg 19 év óta bevált intéz-

mény szolgálja: a szabadrajzoktatással egybekapcsolt népképzőtanfolyam és a „szabad munkaterem“. Amaz a tanuló útját a tanonctól egészen a mestervizsgáig követi és vezeti és „*Vom Lehrling zum Meister*“ címmel mutatja be a munkákat. Az utóbbiak 230 tanfolyamában 4200 nő nyer kiképzést különböző nőipari és háztartási foglalkozásokban. Ennek szervezeteről és működéséről egy 43 lapra terjedő füzet *Städtische Volksbildungskurse mit offenem Zeichensaal* tájékoztat alaposan. E mintaiskolaügyi szemléltető oktatásnak csarnokaiban végzett gyors sétánkat egy irigylésreméltó megállapítással fejezzük be: azzal, hogy a nürnbergi gyermekek valamennyi tankönyvet és a szükséges iskolaszereket ingyen kapják a várostól. *kf.*

A jénai Rein-féle szüneti tanfolyam. A 41 évvel ezelőtt kezdeményezett és külföldiek által is sűrűn látogatott jénai szüneti tanfolyamok elnevezése egy valóban díszítő jelzővel bővült; négy évtizeden át lelkes irányítójuk emlékére mostantól fogva ezt a nevet fogják viselni: *Reinsche Ferienkurse*. Az 1930 augusztusában tartandó 36. tanfolyam gazdag tárgysora nyolc nagyobb tárgykört ölel fel és bőséges választékot nyújt az érdeklődés különféle irányainak. E tárgykörök a következők: 1. bölcsészet és lélektan, 2. neveléstan, 3. természettudományok, 4. háztartástan, 5. irodalom, művészet és testfejlesztés, 6. a nyelv- és beszédzavarok, 7. idegen nyelvek (angol, francia), 8. külföldiek német tanfolyama. A neveléstudományi előadók és előadások ezek: Weiss: A mai pedagógia irányai. Reukauf: A jelenkori vallástanítás kérdései. Sellmann: Froebel Frigyes és Montessori Mária. Hennig: Geopolitika a földrajzi és történelmi oktatásban. Hennig: Régi hagyományok természettudományi és földrajzi találós kérdései. Weiss: Dolgoztató oktatás és dolgoztatva tanító iskola (*Arbeitsunterricht und Arbeitsschule*). Denzer: A dolgoztatva oktató iskola tanítói gyakorlata. Herrmann és Herzer: A papír-, fa- és fémmunka alapvető munkatechnikai gyakorlatai. Frau. Bergemann-Könitzer: A plasztikus alakítás mint az iskolai tevékenység kiindulópontja. Frucht: A testi nevelés főkérdései. Sellmann: A sajtó és az iskola. — A tanfolyam részletes programja április elején jelenik meg és ingyen kapható. Bővebb felvilágosítást a titkárság ad (Frl. Cl. Blomeyer, Jena, Carl Zeiss-Platz 3).

Kapcsolatosságra törekvés a francia középiskolai oktatásban. Pierre Curnier egyik cikkében (*Pour une nouvelle discipline de l'enseignement*. La Revue Mondiale, Paris, le 15 avril 1929) rámutat arra, hogy az 1925-i hivatalos utasítások (*Instructions officielles*) kijelölték a líceumokban immár elengedhetetlenül szükséges tanítási reformnak irányait. Jelszavuk a „coopération“-nak, vagyis a különböző szaktanárok fokozott mérvű összeműködésének megkövetelése volt, ami azonban még jelenleg sincs megvalósítva. A helyzet t. i. nagyrészt még ma is az, hogy a francia líceum afféle doboz, amelynek egyes rekeszei mereven elkülönülnek egymástól válaszfalaik folytán. Az egyik rekeszkében Plautust, a másikban, a franciában, Lamartine-t, a történelmiben Asszíriát, az angolban még Kiplinget tanítják, anélkül azonban, hogy az egyik a másik munkájáról tudna, vagy azzal kapcsolatot keresne. Természetesen ennek a divergáló oktatásnak megvan a maga káros következménye.

Amikor a diák kikerül az iskola padjaiból, tudja az egyenletek megoldását, szabályszerűen megfogalmaz latin mondatokat, bőbeszédűen fejteget szinte már közhelyeknek tetsző irodalmi témákat, felszólításra talán még a nagy forradalom pénzügyi politikájáról is képes lesz egy kis előadást tartani. De ez aztán az egész. S hacsak szorgalmasan tovább nem olvas és nem törekszik teljes értelmiségével arra, hogy további tanulmányai folyamán ismereteinek tömkelegébe rendszert, céltudatosságot, összefüggést és egységet vigyen bele, akkor sokévi középiskolai stúdiuma ellenére tudásának alapja nagyon szét-hulló, egész építménye pedig meglehetősen ingadozó lesz.

Hogy a bajon segítsenek, a cikkíró ajánlja pályatársainak ama líceum tanári karának eljárását, amelynek kötelessége ő maga is tartozik. Kollégáival együtt nem pusztán a törvény előírta Conseils d'Enseignement keretében (vagyis a tanulmányi tanács ülésein) dolgoznak ki egész évi és harmadévi tanításterveket, hanem sűrűn tartanak kari összejöveteleket, valamint ezeken kívül naponta is gyakran tanácskoznak egymással avégből, hogy a legkisebb részletekig biztosítsák egész tanításuk egyöntetűségét.

Azt az egyet sajnálja csak nagyon Curnier, hogy a testgyakorlást és a zenét egyelőre még nem volt módjukban akként beleilleszteni intézetük óra-rendjének keretébe, amint e két tárgy a tökéletes emberré való képzés szempontjából már régen méltán megérdemelte volna.

Láczér István.

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

1929 december 21-én Kornis Gyula elnökletével tartott rendes felolvasó ülésünk tárgysorozatán két székfoglaló előadás szerepelt: 1. *Sik Sándor: A cserkészlet pedagógiai alapgondolatai.* 2. *Fekete József: Az iskolánktüli népművelés főbb kérdései.*

Az 1930 január 18-i rendes felolvasó ülésen Weszely Ödön elnökölt és Frank Antal olvasott fel *Az új népiskolai tanterv szelleméről*, utána pedig Drozdy Gyula tartotta meg *Az új népiskolai tantervvel kapcsolatos mód-szerjavító törekvések* című székfoglalóját.

1930 február 15-én Széchenyi István gróf Hitele megjelenésének századik évfordulója alkalmából Kornis Gyula, majd Friml Aladár elnöklése alatt ünnepi felolvasó ülést tartott a Társaság ezzel a tárgysorozattal: 1. *Kornis Gyula* elnöki megnyitója: *Romantika és reformvágy.* (Megjelent a Budapesti Hírlapnak 1930 február 16-i számában.) 2. *Gyulai Agost: A Hittel közművelődési jelentősége.* 3. *Váradi József: A Hittel pedagógiája.* (Székfoglaló.)